

Még ha az előkérés előkérésének előkérése rövid idő múlva el is intézték, s utána a többi előkérés is, végre megint csak az lenne az eredmény, hogy Anglia a konferencián követelné a san-stefanoi szerződés formaszéri előterjesztését, Oroszország pedig megtagadná, — úgy mint most. Némely tudósítást szerint Anglia csak a francia németközti kiállítás iránti tekintetből halasztgatja még kissé a döntő lépést; — valószínű azonban, hogy katonai készülleteivel sincs még készen. Hogy az angol csapatösszpontosítások befejeztével véget fog érni a diplomataizálás és hogy Anglia el van tőlvéle esetleg egymagában is sikra szállani Oroszország ellen, az ma alig szenvedhet többé kétséget. Kisebb szövetségei mindjárt kezdetben lesznek, főleg a görögök; hogy az egyszer megindított válságos események aztán a többi hatalmakat hová fogják sodorni s a félénk nem akarásnak, mely bizonyos körökből hangzik, mily nagy nyögés lesz a vége az illetőkre nézve? Ki tudná ma mind csak gyanítani is!

Az oroszok Romániában. Bukurestből jelentik: Szermerban két torpedóhajó áll készen, hogy angol-orosz háború esetén rögtön el lehessen zárnai a Dünatorkolatokat. Itt Bukurestben az orosz intenzívúra 16.000 kocsi gyűjt össze, hogy fentartsa az orosz összeköttetéseket a Duna és a romániai orosz hadsereg közt, ha az orosz hajók a Fekete tengeren nem járhatnának. Az orosz katonák itt mindenütt igen rossz szinben vannak, kimerültek, a katonai lelkesedés teljesen elűnt.

A kórházak zsúfolva vannak; az emberek az utcákon rognak össze. Turnu-Magureliben számos török holttest hever egyenruhában.

Számos orosz tiszt megszemlélte a kitillai és más állomások készleteit, folytatják a fontosabb posztok megszállását és most az Argia folyam mentében, továbbá Kalarasi és az Buna torkolatok közt koncentrálják csapataikat. De Bukurestet egyelőre úgy látszik nem fogják megszállani.

A román hadsereg Pitesti, Tergovesti táján és az Olt folyam mentében igen erős stratégiai posztókat foglal el.

Bukurest, ápril 23. Károly fejedelem elutazása minden órán váratik; nem különben az itseni gyenge román őrizet távozása is. Az elkeseredés és izgatottság a románok közt növekedőben van és csodálatos, hogy az oroszoknak nyilvános helyeken hallható nyers beszédek még nem idéztek elő összeütközéseket a románok és oroszok közt.

Berlin, ápr. 23. Plótow ur, a harmadik pétervári osztály tagja, ki van jelölve a muszka kormány által, hogy előadandó alkalommal átvegye Románia kormányzatát.

Bukurest, ápr. 23. Az összes 11-dik orosz hadtest a gyurgyevo-bukuresti vasuti vonalon fokozatos állásban föl van állítva. A hadsereg zöme a fratesii magaslatokon táborozik. A lovas hadosztály egészen Bukurestig nyomult elő. Az orosz csapatoknak keményen meg van tiltva a fővárosba menetele.

Afganistan és Beludzsistan.

A „Magyar Hírlap“ egyik cikkében azt olvassuk, hogy a fennebb említett két kánáságot az orosz felbujtogatta volna, hogy az angolokat Kelet-Indiában támadják meg.

Gondolám magamban: vajjon lesznek-e olyan meggondolatlanok, hogy ezt a tanácsot megfogadják. Jaj nekik, ha ezt megteszik! De lehet, hogy támadnak, mert a keleti ember indulatának és

szellő kissé felüdítsen. De hány homokszemnek kellett lesüllyednie azóta s a szél mennyit rúzhatta ezeket a szegény ágakat, míg ezt a vén hűséges fát ennyire eltávolította előbbi talajától, úgy hogy teljes bizottsággal állíthatjuk ebből, hogy az én hársfám most az utolsó nyárnak örvend. Az ősi vihar kétségtelenül ledönti s minden fáradságunk hasztalan lesz, hogy megmenthessük. Férjemet is nagyon érdekelte gyermekkoromnak ezen öreg barátja, s hogy megóvja a pusztulástól, körül ülteté mezeli fűzekkel. Ezek azonban kivesztek a száraz talajban. Így meg kell érnem ennek, valamint előttem igen sok érdekes dolgoknak minél hamarabb bekövetkező halálát. Ilyen tapasztalatok pedig, kedves barátom, engem nagyon komolylyá tesznek s napról-napra véitnek. Hígyje el nekem, hogy azon husz esztendő mely eltelt, réám nézve sokkal több, mint a napok szokásos egymásutáni lefolyása.

— Biztosíthatom kegyedet asszonyom, válaszola Gerhardt, hogy kegyed eleitől fogva komolyabb, gondolkodóbb és mélyebb érzésű volt, mint más gyermekek s épen ezért korábban is kezdett élni. A mint kegyedet ismerni tanultam, mikor még csaknem gyermek volt, gyakran meglepett engem kegyed lelkeinek komoly bensősége által.

— Téved barátom, emlékezzék csak vissza, hánszor tett ön nekem szemrehányásokat tréfás és pajkos magaviseletémért.

— Jól tudom, de ez a nevető kedély kegyed előtt mindaddig ismeretlen volt. Hanem rokonai, kik tanulmányozhatták kegyedet bővebben, észrevették, hogy a vidám külső alatt kissé borús lélek lappang. S ezt én magam is igen gyakran észleltem.

Gerhard csendes, mindamelllett megindult han-

szenyelőlének rabszolgája s ekkor a megfontolással helye nincsen.

Egyáltalában a kelet előttünk európaiak előtt tündérfényben tűnik fel és felkiáltunk: „Kelet, kelet, te tündérelétek hazája!“ De nagyon csalatkozunk, mert mióta Észak-Amerika, Anglia s Oroszország keletet felnyitották, a természet nézve megmaradt ugyan a tündérség, de a népeket tekintve, a jelenlegi keletet mint a romok, rondaság, mocskok, piszok és babonaság hazájának kell tekintenünk.

Is ha ezt a keletet vizsgáljuk, minden lépten, nyomon tapasztaljuk, hogy Azsia a multban egy tündérvilágrész volt és most? — fájdalom, a multnak csak kevés nyomát találjuk.

Ha Indiában, Persiában s a török birodalomban a multnak még fennálló emlékeit tekintjük, ha továbbá a hajdani babiloniai és ninivei ásátásoknak hitelt adhatunk, Azsia hajdanában a műveltségben és polgáriarodásban jócskán haladott volt, sőt a műveltségnek minden ágában annyira tulnyomó volt, hogy még most is töltük tanulhatnánk. Es ha ezek az elenyészett státusok, melyek ezeltől 2200—2500 évvel elő virágzóak voltak, magukat fentarthatták és haladtak volna: vajjon hogy állana most a kelet?

Itt az a kérdés merül fel: vajjon honnan jó a keleti népeknek ezen mostani visszamaradása? — En többféle vélemlényt olvastam és hallottam s e vélemények oda mennek ki, hogy az egyik része azt mondja: a mivelődés és polgárosodás, minnek utána a keleten tetőpontját elérte, nyugatra vándorolt s idővel innen is tovább megy; egy más része oda nyilatkozott, hogy a mohamedanizmus az oka annak, hogy a keleti népek hátra maradtak.

En ezen nézeteket nem osztom, mert a hiányt más okokban találom. Bátorokodom tehát nézetemet kifejteni:

Ha az ember keleten, vagy nyugaton a státusok állását egyáltalán figyelemmel kíséri, úgy találja, hogy mind azon státusok, melyekben tisztán a theokrácia uralkodik, vagy a theokrácia főtényező: ott vagy semmi haladás, nem történik, vagy ha történik is, csak nagy nehezen, mert theokrácia és haladás oly ellentétben állanak egymással, mint tűz és víz.

Vegyük a státusokat rendre. Japán a hogy a budhaismusra áttért, megállott hasonlóképen Khína; Thibet ugyancsak nem mozdult, India sem igen, mert a brhama hit még nyomasztóbb, mint a mások; a mohamedanizmus pedig az embert születésétől fogva a sirig pórászon vezeti. Honnan hát haladás, ha a theokrácia a serdülő emberi eszmet még csirájában elfojtja? S Európában nem látjuk-e az orosz pápáságot kézzel, lábbal a haladás ellen dolgozni?

De mivel voltunk mi keresztények is sokkalta jobban az ázsiaiaknál? Mi is csak vagy 350 évtől fogva kezdtünk haladni, mert 1550-ig testestől, lelkestől együtt a markukban tartottak minket ezek a Rómában lakó Krisztus kalifái. — Hanem egy nagy szerencse volt reánk nézve az, hogy Krisztus jókor elhalt, mert ha ő tanát bevégezhette volna, bizonyosan egy thibetianusi theokráciát állított volna fel.

Az ő halála után aztán összefélcelték a keresztény hitet, — és végtére a római kalifa vette át a keresztények kezelését, melyeket ő juhnyájként méltóztatott keresztelni. — De a nyáját csuful nyírálta s a juhok és berbécek ökemét döfni kezdték. (Reformáció). Ehez járult a sajtó s így valahára sikerült a Krisztus

gon szólt. Hallgata mentek az uton végig. De míg az ifu nő ajkai hallgattak, egy hang belsejében megszólalt: — — tudta tehát, hogy szeretem! ismerte szerelmének mélységét, határtalanságát s elválásuk után még sem kereste soha a viszontlátást. Ott jön a doktor! mondá kevés szünet után nyugodtan.

Gerhardt is gondolatokba merült.

— Kivánjon szerencsét, Helén asszony — mondá a doktor örömtől izgatott hangon. — Kivánjon nekem szerencsét és én kegyednek örömet szivvel hasonlót tehetek. Félix lábcskáját épen megvizsgáltam s először jutottam azon teljes meggyőződéshez, hogy az operatio sikerült. Ha tudnátok, mit tesz a leglelkismeretesebb kötelességteljesítés mellett is bizonytalanságban lenni a siker fölött s művészetében gyakran épen ott es a kétségbe, hol mindent feláldozna az ember, hogy kedvező sikerhez jutasson! Ha ti is úgy szenvedtetek volna e kétes bizonytalanság alatt mint én, hozzáam hasonló örömet éreznékem most, midőn mondom, hogy: sikerült!

Szokatlan meleg, érzékeny hangon beszélt. Aztán levéve kalapját s forró homlokát az éj szelőlje által hűsítette.

— Édes doktor — visozzá Helén megindult hangon, ön tudja mennyire le vagyok önnök képzelezve. Meg vagyok szokva rendeleteit a legnagyobb bizalommal jónak ismerni, de mégis perel nem kell önnel. Ön csak ma nyert bizottságot az operatio sikeréről? Ön a veszélyt, melyben gyermekem lebegett, eltitkolt. Doktor, szándéka jó lehetett — de helyes volt-e velem szemben így cselekedni?

(Folytatás köv.)

kalifáját Rómába internálni. Hol lehetne most Európa, ha 1550 éven át a pápák az emberi lélek letehetségét bilincsbe nem verték volna? — De eltűntem; térjünk vissza a kitűzött célhoz, hadd lássuk, miféle nagy veszély fenyegetti az angolokat Kelet-Indiában. Hanem minekelőtte a dolog velejére mennék, bátorokodom előbb Közép-Ázsiát is érinteni, hol az oroszok magukat befészkeltek s annyira előhaladtak, hogy csak 14 napi járó föld választja el őket Kelet-Indiától.

Közép-Ázsiá, vagyis Turkestan (hajdan Sogdiana) három kánáságból (tatár fejedelemség) áll, jóm: Bochará, Kiva és Kokándból. Területe e három kánáságnak teszen 300000 négyzőgömrétföldet, melyen 670000 lélek lakik. Az egyes kánások területe és népessége a következő:

Bocharának volt 15000 négyzőgömrétföld területe, de ebből csak 2000 volt mivelhető, a többi sivatag és fűtő homok; népessége 40000 lélekből állott. Ettől a kánáságtól elvették az oroszok a birtoknak harmadát s legjobb részét, a Serafsán völgyét.

Kiva területe, ide értve a turkómannokat is, volt 127000 négyzőgömrétföld, de csak 1500 haszonvehető, a többi kevés kivétellel úgy mint Bocharánál, fűtő homok és pusztaság; a lakosok száma 120000 lélek volt. Ettől az oroszok annyit vettek el, hogy a kánák alig maradtak meg 200 négyzőgömrétföldje.

Kokándnak volt 3900 nsmf. területe 150000 lakossal; vagy 300 nsmföldet kivéve, a többi haszonvehető. Ettől a kánáságtól elvették talán még felénél is többet s a földnek javát.

Ezt a 30900 nsmföldet két hatalmas folyó szelveli: az Amu-dária (a hajdani Oxus) s a Sýrdária (a hajdani Taktartes); mindkét folyó torkol az Aral-tóba.

Hol víz van, ott a legbujább növényzet mutatkozik, hol az nincsen, ott pusztaság uralkodik. A nép iparkodik is részint mesterséges vízvezetékek által, részint a folyók elágazását felhasználva, a föld termékenyítésére. Mindennek dacára a fűtő homok mind inkább nyomul a mivelhető helyek felé, ugyanarra, hogy ezeltől vagy 10 évvel 10000 léleknek kellett hajlékát oda hagyni, mert a fűtő homok a mivelhető földeket elborította. De még Bochará sem biztos, hogy vajjon nem lesz-e egy homokrohannak áldozata.

Ebben a három kánáságban a legvakbuzgóbb mohamedánok laknak, kik a gyaurokat (keresztények, vagyis pogányok) annyira gyűlölték, hogy ha vagy egyet az országban megkaptak, az a halál fia lett; kivételt képeztek a követek. — Ezen vakbuzgó mohamedánok a korán a szó teljes értelmében követik s ez okozta romlásukat, mert őket fentartották a dsháhot. A dsháh nem egyéb, mint a szent háború, t. i. a korán minden igaz hívő (mohamedán) uralkodónak kötelessége teszi a gyaurokkal mind addig harcolni, míg őket legyőzi és szükség esetére a kardot is használhatja az átérésre; tehát korán, vagy halál! Ezt hűségesen követték a turkesztaniak, mert az ázsiai orosz birodalomba hol beütöttek s ott raboltak és mindent elégettek, hol az orosz alattvaló mohamedánokat felkelésre buzdították s azokat támogatták.

Az orosz az ilyen borzas szörű szomszédokkal valahára végezni akart és megtámadta előbb Kivát, de rosszul járt, mert részint a turkoman lovaság részint az élelem- és vízhiány az orosz seregek egy jó részét úgy elpusztította, hogy ami még megmaradt, kénytelen volt hazatérni. Egy másik megtámadta Kokándot, de ezek legyőzték az oroszokat. E két szerencsés eset a turkesztániakat még inkább felbátorította és 1854-től 1856-ig ülték garázdálkodásaikat.

Az utóbbi év után érelyesen neki fogott az orosz ezeket a nyughatatlan szomszédokat megfékezni s egyiket a másik után legyőzte s mint már említettem, birtokaikat jól megcsontította s őket ártalmatlanná tette. Az orosz e hódításával jó ha ladott ugyan India felé, de egyszersmind az emberiségre s a tudományokra nézve is nagy következzel volt. Ő a leggyalázatosabb rabszolga kereskedést megszüntette s a rabszolgákat mindenütt felmentette. — A keresztények és más idegenek a három kánáságokban most épen oly bátran járhatnak, mint akárhol. Nem kevés hatással van ez a hódítás a tudományokra nézve, mert a földisme, földrajzi és füvészeti tanok stb. nagyon bővítettek. De hát még az orosz gyárok milyen örömmel ülték, hogy a selyem- és gyapottényésés hazáját kézbe kaphatták. Az igaz, hogy a kormányzás itt is oroszul megy, de az orosz zsarnokságot itten a bensülőtől fejedelem kormányzásához képest alkotmányosságnak lehetne nevezni.

Az előbbiekből hát látjuk, hogy hová fészkelődött be az orosz és hogy honnan működik az angolok ellen. Nézzük már most az angolnak ellenfeleit. Kezddjük meg Afganistannal. Ezen kánáság közvetve északra Turkesztanhoz, keletre Indiához, nyugatra Persiához, délre Beludzsistanhoz rug. Terjedelme 12160 nsmföldet tesz; ide tartoznak még azonban részint közvetve, részint közvetlen: Bálk (a hajdani Baktriana), Kulum, Kundus, Bedaahsan, Váchán és Andchuj kis kánások, melyek északra fekszenek és nem hibáznak, ha Afganistan terjedelmét 15000 nsmföldet tesszük 600000 lakossal. Az afgan sunita mohamedán vallása, a fél polgáriarodott népek közé számítható; mint katonai bator és vitéz. A serezedek jól be vannak fánitva, de 4000 embernél többet nem állíthat a sikra. — Dost Muhamed egyszer jól megverte volt az angó-